

Слободан Нићин
Институт за политичке студије, Београд
Тамара Гајић
Факултет за европске правно-политичке студије,
Универзитет Едуколс

МИГРАНТСКА КРИЗА И ЊЕНЕ ПОСЛЕДИЦЕ НА ЕКОНОМИЈУ СРБИЈЕ

Сажетак

Европске државе се данас сусрећу са највећим неконтролисаним приливом избеглица у својој новијој историји. Сукоби који се одвијају у државама Северне Африке, Блиског истока и Централне Азије, приморали су милионе људи да се покрену. Као последица тога, уследила је масовна миграција дуж „балканске руте“ и Медитерана, која није забележена још од Другог светског рата. Узроци који су довели до експлозије мигрантске кризе у 2015. години су различити. У њих убрајамо бег од ратних разарања, потрагу за бољим животом, бег од различитих видова тероризма и екстремизма и сл. За најпожељнију дестинацију, одређене су високоразвијене земље Европске уније. Будући да се овај рад бави последицама мигрантске кризе на економију Србије, најпре ће бити објашњена разлика између термина „избегличка“ и „мигрантска“ криза, као и узроци њеног избијања. На самом крају, биће представљена процена утицаја актуелне мигрантске кризе на националну економију са аспекта фискалног утицаја и тржишта рада.

Кључне речи: миграције, мигранти, мигрантска криза, избеглице, избегличка криза, економија, тржиште рада, фискални утицај, Србија

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Европски континент је током историје одувек имао извесну доминацију у односу на друге континенте и цивилизације и то захваљујући географским открићима, убрзаном цивилизацијском развоју, колонијалним освајањима, политичкој и економској експанзији. У најездама ваневропских освајача, током Средњег века, углавном су били заузимани ободни делови старог континента. У погледу миграција, прилив ваневропског становништва представљао је кључну карактеристику колонијалне епохе, да би масовнији прилив становништва са ваневропских подручја, уследио током периода деколонизације. Трајно настањивање популације неевропског порекла, у европским метрополама, било је мотивисано бројним разлозима. Поред страха од репресије у својим земљама које су постепено почеле да стичу независност, главни мотив је био економске природе.¹

Најновији избеглички покрет, нарочито значајан за Западни Балкан, настао је као последица бројних сукоба на Блиском Истоку, Авганистану и Северној Африци. Дуготрајни сукоби узроковани политичком и економском нестабилношћу држава и друштвеном и социјалном противречношћу, ескалирали су под утицајем страног фактора. Ратни злочини, кршење људских права, уништавање здравствених институција и школа, прекид снабдевања струјом и водом, узроковали су масовне миграције становништва, прво ка суседним земљама, а потом и земљама Западне Европе. Према подацима Комесеријата за избеглице Уједињених нација, током 2015. године у Европу је пристигло око 1.014.836 миграната.²

Простор Западног Балкана, посебно територија Републике Србије, вековима је био означен као раскрсница најважнијих путева који повезују Северно и Црно море, али и Западно и Централну Европу са европским југоистоком и Блис-

---

1) Драган Петровић, Наташа Томић-Петровић, „Европа и миграције са ваневропских подручја – историја и садашњи процеси“, *Култура полиса*, Култура - Полис Нови Сад, Институт за Европске студије, Београд, бр. 29/2016, стр. 95-96.

2) Хатица Бериша, Миле Ракић, „Мигрантска криза – студија случаја Републике Србије“, *Култура полиса*, Култура - Полис Нови Сад, Институт за Европске студије, Београд, бр. 30/2016, стр. 37.

ким истоком. Иако се не оспорава стратешки и геополитички значај овога подручја, све више се трага за алтернативним решењима не би ли се траса мигрантских кретања зауставила. Иако се Република Србија ефикасно суочила са актуелном ситуацијом, поједине суседне државе, попут Мађарске, Хрватске и Македоније, али и оне које су нам у непосредном окружењу, поступиле су на потпуно другачији начин. Стављајући државну територију и границе испред безбедности избеглица, знатно су утицали на кршење људских права. С друге стране, Влада Републике Србије је у веома кратком времену предузела све мере неопходне за прихват, збрињавање и транспорт миграната кроз Србију. Мада је балканска рута званично затворена, државни секретар Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Ненад Иванишевић, на конференцији „Миграције као безбедносни изазови: Западнобалканска рута“, истакао је да „балканска рута није затворена и да Србија треба да буде део јединственог европског решења, будући да се у нашој земљи налази 7.000 миграната.“³ Стога је код нас „људска безбедност фокусирана на појединце и људе, али и шире, на универзалне вредности и циљеве, као што су достојанство, правичност и солидарност.“⁴

2. МИГРАЦИЈЕ И МИГРАНТСКА/ИЗБЕГЛИЧКА КРИЗА

Историјски посматрано, миграције су одувек имале веома значајну улогу у обликовању људског друштва. Као саставни део глобализације, добро се прилагођавају њеним развојним процесима. Криза која је ескалирала Арапским пролећем, 2011. године, покренула је реку избеглица са ширег простора Блиског истока, Северне и Централне Африке и Централне и Јужне Азије. О томе колико су ове миграције сложене и вишедимензионалне, сведоче последице са којима се суочавају земље Западне Европе.

Несумњиво је да се стари континент, током 2015. године, суочио са хуманитарном катастрофом која се не памти

3) Влада Републике Србије, *Србија да буде део јединственог европског решења за мигранте*, Интернет, <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=290459>, 15/04/2017

4) Хагица Бериша, Миле Ракић, „Мигрантска криза – студија случаја Републике Србије“, нав. дело, стр. 37.

још од завршетка Другог светског рата. Како је свет постао нестабилно и немирно место, не треба да чуди што се све већи број људи креће у потрази за сигурнијим и бољим животом. За разлику од добровољних миграција, које се односе на кретање људи из неразвијених у развијене земље и које су мотивисане, првенствено економским разлозима, принудне миграције се везују за одлазак из ратом захваћених подручја, као и кретања становништва због природних катастрофа, политичког, етничког или верског прогона.⁵ У односу на начине доласка на крајње одредиште, миграције могу бити легалне и нелегалне, у зависности од тога да ли се државне границе прелазе на званичним прелазима, са регистрацијом или не, уз документа или без њих.

Приликом извештавања о масовном кретању људи ка земљама Западне Европе, често се наизменично користе термини *избеглица* и *мигрант*. Такође, равноправно се користе изрази „избегличка“ и „мигрантска“ криза. Треба имати у виду да овде није реч о термилошком размимоилажењу. Особе са статусом избеглица имају право на приступ помоћи коју су државе, на чијој територији се нађу, дужне да им пруже. Према одредбама међународних конвенција и протокола, регионалних и националних закона и пракси, забрањено је протеривати или враћати избеглице у ситуације које би могле угрозити њихов живот или слободу.⁶ Иако немају никакву корист од њиховог боравака, државе су у обавези да особама са статусом избеглица омогуће достојанствен боравак и помоћ у изналажењу решења везаног за њихов статус. С друге стране, мигрантима се углавном означавају она лица која своју земљу напуштају из економских разлога. Мотиви њиховог напуштања су жеља за бољим животом, спајање са породицом, налажење запослења и сл. У овом случају, земље у којима мигранти настоје остати, могу имати користи од њих. Како су своју земљу напустили добровољно, они не уживају право на обавезно уточиште, као што је то случај са избеглицама.⁷ Ипак, политичари све чешће употребљавају термин

5) Sita Bali, „Kretanje stanovništva”, u knjizi: *Uvod u studije bezbednosti* (priredio: Pol D. Vilijams), Službeni glasnik, Fakultet bezbednosti, Beograd, 2012, стр. 588.

6) *Konvencija o statusu izbeglica (1951)*, Internet, <http://www.unhcr.rs/media/1951RefugeeConventionSer.pdf>, 15/04/2017

7) Никола Стојановић, „Криза у медитеранском суседству: тест за миграциону политику Европске уније“, *Међународни проблеми*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, бр. 4/2015, стр. 330.

мигранти, чак и када је сасвим јасно да се ради о избеглицама. На тај начин се покушавају избећи обавезе које произилазе из правног статуса избеглица, али и умањити неуспех у пружању хуманитарне помоћи овим људима.⁸ Будући да је актуелна ситуација означена кризом, неопходно је указати зашто се употребљава баш овај израз.

Криза представља процес који приликом неадекватног реаговања на промене у окружењу или самом систему, доводи до дисфункционалности.⁹ Током путовања „балканском рутом“, с јесени 2015. године, догодило се неколико инцидената који су ишли у прилог идентификовању актуелне ситуације као кризе. Ту се првенствено мисли на догађаје који су ескалирали на српско-мађарској и српско-хрватској граници. Желећи да ограничи неконтролисан прилив избеглица, најпре је Мађарска прибегла физичком нападу на избеглице и затворила границу, што их је приморало да на даљи пут крену преко Хрватске. Слична реакција хрватских власти показала је да код ових земаља постоји страх да не постану нека врста тампон зоне за задржавање избеглица.¹⁰

С друге стране, Милан Подунавац избегличку кризу види као дубок потрес политичке архитектуре Европске уније. „Порасло је неповерење у две темељне претпоставке – либерални конституционализам и демократију и отвореност граница и слободно кретање људи. Јављају се негативни конструкти као негативни политички стереотипи, који одлично служе популистичким покретима у Европи: конструкт сталне напетости због „варвара који угрожавају цивилизацију“, конструкт „непријатеља“ и конструкт „странца“.“¹¹ Како Европска унија није успела да понуди свеобухватан одговор на дату ситуацију, неслагање које постоји унутар Уније по питању заузимања јединственог става у случају поменуте кризе, довело је до пораста евроскептицизма и упозорило на неопходност веће координације међу чланицама, не би ли се очувало унутрашње јединство Уније.

8) Милан Липовац, Слађана Ђурић, „Мигрантска криза у ЕУ и Западнобалканска рута“, *Годишњак Факултета безбедности*, Факултет безбедности, Београд, бр. 6/2015, стр. 70.

9) Хатица Бериша, Миле Ракић, „Мигрантска криза – студија случаја Републике Србије“, нав. дело, стр. 38.

10) Ђорђе Куљић, „Утицај избегличке кризе на процес европских интеграција Србије“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 3/2015, стр. 193.

11) Demokratski politički forum, *Migracije i evropske integracije*, Internet, <http://www.centaronline.org/userfiles/files/publikacije/fcd-dpf-bilten-4.pdf>, 15/04/2017

3. УЗРОЦИ ИЗБИЈАЊА МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ И ГЛАВНЕ МИГРАНТСКЕ РУТЕ

Када се говори о актуелној мигрантској кризи, обично се истиче како је она узрокована ратовима и сукобима насталим у арапским деловима Медитерана, услед недоречених интервенција западних савезника у сламању тамошњих диктаторских режима. Ипак, треба имати у виду да су миграције из арапског дела Медитерана постојале и пре Арапског пролећа, тј. пре 2011. године. Висок природни прираштај, карактеристичан за ове земље, узроковао је радне миграције из неразвијених делова Медитерана ка Европској унији. Велики удео младог и незапосленог становништва, спор привредни раст и технолошки заостатак у односу на земље Западне Европе, довео је до изнадпросечне незапослености и преврата у Арапском пролећу. Како се у раздобљу од 1980. до 2010. године број становника удвостручио, незапосленост младих скочила је изнад 25%. Услед непостојања политичких веза за запошљавање у јавном сектору, миграције према медитеранским земљама Европске уније постале су свакодневица.¹²

За разумевање феномена хуманитарне кризе, кључна је ситуација у Сирији. Протести за промену режима у Сирији започели су 15. марта 2011. године. Томе су претходиле политичка нестабилност блиско-источне регије и Средње Азије, још од рата у Авганистану 1973. године и рата у Ираку 2003. године. Незадовољство против сиријског председника Башара ал-Асада (*Bashar al-Assad*) и Владе, довело је до грађанског рата између присталица режима (регуларне сиријске војске) и побуњеника (Слободна војска Сирије - ФСА). Умешаност војске тзв. Исламске државе Ирака и Леванта (*ISIL*), током 2014. године, која данас контролише територију на којој живи десет милиона људи, додатно је усложнила ситуацију.¹³ Као основни разлози за мигрантски талас према Европској унији издвојени су: губитак наде, повећање сиромаштва, ограни-

12) Jure Tadić, Filip Dragović, Tonči Tadić, „Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU“, *Policija i sigurnost*, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, br. 1/2016, стр. 16.

13) Хатица Бериша, Миле Ракић, „Мигрантска криза – студија случаја Републике Србије“, нав. дело, стр. 36.

чена могућност запослења, недовољна помоћ и здравствена заштита, препреке да се обнови избеглички статус у Либану и Јордану, оскудне могућности за образовање и несигурност у земљама у околини Сирије.¹⁴

Према извештају ФРОНТЕКС (*FRONTEX*) агенције, разликујемо шест главних мигрантских рута: Западноафричку, Западно-медитеранску, Централномедитеранску, Источномедитеранску, Западнобалканску и Источну копнену руту. *Западноафричка рута*¹⁵ односи се на кретање миграната из земаља Магреба до Шпаније и Француске. Највећи број миграната који се кретао овом рутом забележен је током 2006. године (31.600), да би до 2014. године тај број пао на мање од 300 илегалних миграната на годишњем нивоу. *Западномедитеранска рута*¹⁶ обухвата поморски пут од Северне Африке до Пиринејског полуострва. Ова рута је отворена 2005. године, а данас њом у просеку прође око 7.000 људи на годишњем нивоу. *Централномедитеранска рута*¹⁷ представља најмасовнију мигрантску руту која је отворена 2007. године. Мигранти који путују овом рутом, преко Малте и Сицилије, захтеве за азил подносе у Италији и Француској. Током 2011. године, због тзв. Арапског пролећа, овом рутом прошло је 64.300 миграната, да би 2014. године било забележено рекордних 107.760 миграната. *Источномедитеранска рута*¹⁸ представља другу најмасовнију руту. Овом рутом, мигранти из Сирије, Авганистана, Пакистана и других држава Подсахарске Африке, преко Турске, долазе до Грчке, Кипра и Бугарске. У последњих осам година, овом рутом у просеку пролази 55.000 миграната. *Западнобалканска рута*¹⁹ укључује два миграциона тока. Први обухвата мигранте из азијских и делимично афричких земаља, који преко Турске, Грчке и Бугарске улазе у земље Западног Балкана и крећу се даље ка земљама За-

14) Jure Tadić, Filip Dragović, Tonči Tadić, „Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU“, нав. дело, стр. 22.

15) Frontex, *Western African Route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/western-african-route/>, 15/04/2017

16) Frontex, *Western Mediterranean Route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/western-mediterranean-route/>, 15/04/2017

17) Frontex, *Central Mediterranean route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/central-mediterranean-route/>, 15/04/2017

18) Frontex, *Eastern Mediterranean route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/eastern-mediterranean-route/>, 15/04/2017

19) Frontex, *Western Balkan route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/western-balkan-route/>, 15/04/2017

падне Европе. Други ток се односи на мигранте који су грађани западнобалканских држава. Заједно са Централномедитеранском, ова рута има изразит тренд раста. Укупан број миграната се током 2014. године, у односу на 2012. годину, увећао за чак седам пута. У 88% случајева, мигранти у земље Западног Балкана улазе преко македонско/српске границе. *Источна копнена рута*²⁰ односи се на 6.000 километара дугу границу између Русије, Белорусије, Украјине и Молдавије, са државама чланицама Европске уније (Финска, Естонија, Летонија, Литванија, Пољска, Словачка, Мађарска и Румунија). Ова рута се често и не означава „мигрантском рутом“, већ „источном границом“, будући да има најмању фреквентност од око 1.200 миграната на годишњем нивоу.

4. СРБИЈА И МИГРАНТСКА КРИЗА

На путу европских интеграција, Србија се налази у фази испуњења различитих критеријума формулисаних у 35 поглавља. Поред административних, економских, политичких и вредносних критеријума, потребно је испунити и оне који се односе на миграције и актуелну мигрантску кризу. Како је Србија транзитна земља, од ње се очекује да остане конструктивна, али да и даље ради на унапређењу управљања миграцијама и азилне политике.

Мада су извештаји бројних међународних организација указивали да ће се догодити масован прилив избеглица и миграната, дошло је до промене стратешког и институционалног устројства. Водећу улогу у решавању избегличког питања преузела је Радна група за решавање мешовитих миграционих токова, на чијем челу је министар за рад и социјалну политику. Њен значај истакнут је у Плану реаговања у случају повећаног прилива миграната, где се наводи да у ургентним ситуацијама и медијским иступима, Радна група има предност над осталим актерима укљученим у процес управљања мигрантском кризом.²¹ Будући да је у процес управљања мигрантском кризом укључено неколико институција и организација, подређеност најважнијег државног органа на основу

20) Frontex, *Eastern Borders route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/eastern-borders-route/>, 15/04/2017

21) Влада Републике Србије, *План реаговања у случају повећаног прилива миграната*, Интернет, <http://www.minrzs.gov.rs/files/doc/migranti/Plan%20Vlade0001.pdf>, 16/04/2017

Закона о управљању миграцијама, Комесаријата за избеглице и миграције, указала је на проблем усклађивања активности државних органа у овом процесу. Стога, да би се на питање поменуте кризе могло адекватно одговорити, потребно ради-ти на конституисању нове институционалне инфраструктуре. Ту се првенствено мисли на формирање јединственог Минис-тарства за миграције, у које би био укључен и Комесаријат за избеглице и миграције.²²

Питање односа Србије према мигрантској кризи може се представити кроз три фазе, условљене динамиком унутар саме Европске уније. На самом почетку кризе, током прве по-ловине 2015. године, било је присутно прекршајно кажња-вање миграната. Ови поступци су се одвијали без присуства преводилаца и адекватне правне помоћи. Мада је колективно протеривање било најстроже забрањено међународним из-бегличким правом, поједини званичници су износили подат-ке о колективном враћању избеглица и миграната са границе Србије. За прву фазу био је карактеристичан и неконтролисан прелазак избеглица и миграната у Мађарску, али и недовољ-ни капацитети државних органа приликом регистрације ових лица.²³

Друга фаза започела је затварањем граница од стране мађарских власти и усмеравањем избеглица ка граници са Хрватском. Овакво преусмерење било је повод за реакцију званичног Загреба, да забрани прелазак на граничним пре-лазима Батровци/Бајаково, свим теретним возилима која до-лазе из Србије. Контрамере које су предузете односиле су се на забрану уласка у Србију за теретна возила са хрватским регистарским таблицама и забраном уласка хрватске робе у Србију, без обзира на регистарске ознаке возила којима се та роба превози.²⁴

Трећа фаза мигрантско-избегличке кризе наступила је након завршетка два регионална скупа одржана у Бечу и Загребу. На првом

---

22) Ђорђе Куљић, „Утицај избегличке кризе на процес европских интеграција Србије“, нав. дело, стр. 199-200.

23) *Spoljnopolitičke sveske, Srbija na izbegličkoj ruti – humanitarni odgovor i pravna prilagodavanja*, Fondacija Fridrih Ebert, Evropski pokret u Srbiji, Forum za međunarodne odnose, Beograd, 2016, стр. 9.

24) Милан Липовац, Слађана Ђурић, „Мигрантска криза у ЕУ и Западнобалканска рута“, нав. дело, стр. 76.

скупу, одржаном у Загребу, договорене су мере за ограничавање миграцијског тока у региону Западног Балкана. Успостављени су критеријуми²⁵ који у потпуности негирају основе међународног избегличког права. Једна од тачака предвиђа да се омогући улазак само оним лицима која поседују одговарајућа документа, као што су виза или дозвола боравка, што по правилу, лица прогнана од рата немају или не морају да имају да би приступили територији на којој траже уточиште (тачка 5). На Конференцији у Бечу, одржаној 24. фебруара 2016. године, још једном је потврђена доминантност питања безбедности, посебно заштите граница кроз усвајање Декларације о заједничком управљању границама.²⁶

Управо су ови скупови били увод у коначно затварање читаве руте за организовано и легално кретање избеглица и миграната. Одлука о затварању руте резултирала је смањењем броја избеглица и миграната у земљама ЕУ и умањила њихово присуство у земљама Западног Балкана. Ипак, одсуство пуне контроле над миграцијским током довело је до појачаног кријумчарења људи и у потпуности отворило питање заштите њихових права.

5. МИГРАНТСКА КРИЗА И ЕКОНОМИЈА СРБИЈЕ

Једно од важних питања са којим се суочавају не само земље Западне Европе, већ и оне које се налазе на тзв. избегличкој рути, јесте питање интеграције избегличке и мигрантске популације. Механичко кретање становништва или миграција, све више утиче на обликовање глобалне економије и представља основну одредницу броја становника и потенцијалне радне снаге на неком подручју. Посматрајући искључиво са економског аспекта, аргументи о предностима и ризицима великог прилива миграната на економију једне земље зависи од специфичности економског окружења националне економије. Стога се велики број истраживања ефеката и утицаја миграција на националне економије земаља Западне Европе и Западнобалканске руте, односи првенствено на утицај имиграција на тржиште рада али и све актуелнију тему - укупне јавне финансије једне земље. Актуелна мигрантска криза показала је да

25) *Joint statement of heads of police services from the meeting held in Zagreb*, Internet, https://www.mup.hr/UserDocsImages/topvijesti/2016/veljaca/migranti_sastanak/joint_statement.pdf, 18/04/2017

26) General Secretariat of the Council, *Managing Migration Together*, Internet, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6481-2016-INIT/en/pdf>, 18/04/2017

се утицај на јавне финансије европских земаља углавном односи на раст јавне потрошње за обраду захтева за азил и прихват избеглица. Повећане су и квоте додатних средстава које се прикупљају на нивоу ЕУ и националним буџетима, а за подршку земљама порекла и транзита.

У погледу теоријских објашњења ефеката међународних миграција, може се идентификовати неколико краткорочних учинака које миграције имају на економију земље домаћина. Као први, наводи се повећање потрошње у јавном сектору. Услед великог прилива миграната, земље домаћини су у обавези да им обезбеде смештај, храну, здравствену и правну помоћ. Други учинак се односи на промену структуре локалног становништва. Иако углавном обављају оне послове које локално становништво избегава, уколико мигранти поседују одређена знања и вештине, постају конкурентни на тржишту рада и такмиче се са локалним становништвом за друга радна места. Мигранти такође повећавају агрегатну тражњу. Нови досељеници представљају потенцијал тржишта за нове услуге. Они могу дати импулс домаћој економији, што доводи до повећања реалног дохотка и БДП-а за земље домаћина. Такође, више радних места доноси и више пореских прихода.²⁷

Процена фискалног утицаја имиграције заснива се на поређењу између трошкова који настају услед великог прилива имиграната (раст јавних расхода) и пореза и других јавних прихода којима мигранти доприносе. Разлика између доприноса који имигранти чине јавним финансијама и трошкова јавних давања, зависи од карактеристика миграната, њиховог утицаја на тржиште рада и карактеристика и правила система социјалне заштите.²⁸ Стога, уколико би се остварила адекватна интеграција имиграната на тржишту рада, кроз остваривање њиховог пуног потенцијала на оним местима где би дали најбоље резултате, али и легална имиграција кроз одобравање азила подносиоцима захтева за азил, биле би забележене и позитивне реперкусије на јавне приходе.

Уколико говоримо о тржишту рада, ефекти уласка великог броја миграната на тржиште рада земље домаћина могу се евидентирати тек након одређеног времена. Како се последњих неколико

27) Бранка Топић-Павковић, „Фискални утицај мигрантске кризе на националну економију“, *Acta Economica*, Економски факултет Универзитета у Бања Луци, Бања Лука, бр. 24/2016, стр. 92-93.

28) Исто, стр. 97-98.

година бележи старење популације и смањење радне снаге, радници мигранти имају све важнију улогу у снабдевању тржишта рада и недостајуће радне снаге. Нова радна снага, посебно млади радници, могли би бити покретачи дугорочног развоја и позитивних фискалних утицаја на националну економију. Међутим, нису сва економска предвиђања позитивна. Економисти тврде да би, с друге стране, велики број нерегистрованих имиграната на тржишту рада могао преузети послове од већ постојећих радника, пре свега нискоквалификованих, што би довело до смањења плата. Још један од негативних ефеката имиграције односи се на могућност раста сиве економије. За њу је карактеристично да се нагло повећава у поремећеним условима на тржишту и услед наглих политико-економских заокрета који доводе до пада производње и животног стандарда. На макроекономском нивоу, сива економија се односи на све оне активности појединаца или организација које избегавају да поштују одређене институционалне процедуре. Ту се првенствено мисли на кршење прописа који регулишу привредне трансакције и избегавање или утају пореза. На тај начин држави измичу значајни извори буџетских прихода.²⁹

Када говоримо о економској ситуацији у Србији, превелик прилив миграната може да утиче и на промену односа грађана Србије према избеглицама. Иако је однос према мигрантима и избеглицама био веома толерантан, треба имати у виду да се грађани Србије суочавају са бројним економским проблемима. Како стање српске привреде није на задовољавајућем нивоу, тешко је направити разлику између прилива који би био на опште задовољство, од оног који би могао изазвати страх и незадовољство. На основу истраживања *Студија о избеглицама – Србија 2016*, које је спровео Центар за примењена друштвена истраживања и Фондација Фридрих Еберт, један од највећих проблема у Србији представља висока стопа незапослености и низак економски стандард становништва. По питању незапослености, већина испитаника сматра да би трајнији останак мигрантске популације веома (50,5%) или макар у извесној мери (19,7%) допринео порасту незапослености.³⁰ У погледу оптерећености државног буџета, три четвртине испитаника сматра

29) Бранка Топић-Павковић, „Фискални утицај мигрантске кризе на националну економију“, нав. дело, стр. 102.

30) Vladimir Vuletić, Dragan Stanojević, Jelisaveta Vukelić, Jelena Pešić, *Studija o izbeglicama – Srbija 2016*, Fondacija Fridrih Ebert, Centar za primenjena društvena istraživanja, Beograd, 2016, стр. 36.

да би трајнији останак становништва са Блиског истока и Африке, у одређеној мери представљао оптерећење за државне финансије.³¹ Један од начина да се ублаже негативни утицаји, односи се на прилив страних инвестиција и улагања повезаних са процесом распоређивања и прихвата избеглица. Упитани да оцене на који начин би мигранти могли да помогну економском развоју Србије, као главни потенцијал грађани наводе понуду јефтине радне снаге. Чак 41,6% испитаника наводи да би мигранти потенцијално могли да одиграју значајну улогу као предузетници са новим идејама и капиталом. Ипак, велика већина грађана (47,3%), склона је да економски потенцијал мигрантске популације сагледава кроз њихову улогу у оживљавању пољопривредне производње у неразвијеним и напуштеним подручјима Србије.³²

Из свега наведеног можемо закључити да је прихватљивост великог броја миграната остварива једнино уз јачање мера њихове интеграције у тржиште рада, како би се постигао позитиван фискални утицај. Иако би се у кратком року повећала јавна потрошња која произилази из великих миграционих кретања, дугорочно гледано, националне економије би могле остварити и одређене користи уколико би се мигранти адекватно интегрисали на тржишту рада.

6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Последњи велики талас миграција, претежно арапског становништва са подручја Блиског и Средњег истока, пре свега Сирије, по свом континуитету и обиму представља највећу кризу такве врсте са којом се суочила Европа након Другог светског рата. Иако се највећи број избеглица налази у суседној Турској, до кулминације је дошло када су мигранти кренули ка земљама Западне Европе. Тако је подручје Западног Балкана од марта 2015. године, постало транзитна зона за избеглице из Сирије, Ирака и Авганистана.

Неоспорна је чињеница да међународне миграције представљају значајну карактеристику глобалне економије и да имају велики утицај на друштвени, политички и економски живот савремених земаља. Друштво у Србији се према проблему мигрантске кри-

---

31) Исто, стр. 36.

32) Исто, стр. 36.

зе понело и више него одговорно. Означена као транзитна земља, Србија блиско сарађује са Европском унијом и поступа у складу са националним интересима. Како нема одговарајућу институционалну инфраструктуру која би била укључена у процес управљања мигрантском кризом, али ни одговоре на низ сложених питања која су повезана са истом, треба имати у виду да апсорпција великог прилива миграната утиче како на економске токове, тако и на управљање етничком и националном разноликошћу.

Процене утицаја актуелне мигрантске кризе на националну економију најбоље се могу приказати са аспекта фискалног утицаја и тржишта рада. Фискални ефекти имиграције у великој мери зависе од карактеристика миграната. Ту се првенствено мисли на њихову старост, вештине и дужину боравка у земљи домаћина. Краткорочно гледано, актуелна мигрантска криза довела би до повећања јавних расхода у виду издатака за прихват, смештај, трошкове хране, здравствену заштиту, обраду захтева за азил и сл. То би условило пад јавних прихода и пораст сиве економије, што би негативно утицало на јавне финансије једне земље. С друге стране, дугорочни ефекти требало би да обезбеде одговарајуће економске предности. У том контексту, поједина истраживања наглашавају повећање БДП-а, прикупљање већег износа пореских прихода и веће смањење јавног дуга. Анализа ефеката на тржишту рада разликује се од земље до земље и углавном зависи од дужине процеса обраде пријаве за азил. Уколико томе додамо старење популације и смањење радне снаге, неоспорна је улога радника миграната у снабдевању тржишта рада. Уз оптимално искоришћавање радног потенцијала миграната, нова радна снага би се сматрала покретачем дугорочног развоја и позитивно би утицала на националну економију.

ЛИТЕРАТУРА

- Бериша Хатица, Ракић Миле, „Мигрантска криза – студија случаја Републике Србије“, *Култура полиса*, Култура - Полис Нови Сад, Институт за Европске студије, Београд, бр. 30/2016, стр. 35-60.
- Влада Републике Србије, *План реаговања у случају повећаног прилива миграната*, Интернет, <http://www.minrzs.gov.rs/files/doc/migranti/Plan%20Vlade0001.pdf>, 16/04/2017
- Влада Републике Србије, *Србија да буде део јединственог европског решења за мигранте*, Интернет, <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=290459>, 15.04.2017.

- Куљић Ђорђе, „Утицај избегличке кризе на процес европских интеграција Србије“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 3/2016, стр. 191-205.
- Липовац Милан, Ђурић Слађана, „Мигрантска криза у ЕУ и Западнобалканска рута“, *Годишњак Факултета безбедности*, Факултет безбедности, Београд, бр.6/2015, стр. 67-89.
- Петровић Драган, Томић-Петровић Наташа, „Европа и миграције са ваневропских подручја – историја и садашњи процеси“, *Култура пописа*, Култура - Полис Нови Сад, Институт за Европске студије, Београд, бр. 29/2016, стр. 95-107.
- Стојановић Никола, „Криза у медитеранском суседству: тест за миграциону политику Европске уније“, *Међународни проблеми*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, бр. 4/2015, стр. 328-348.
- Топић-Павковић Бранка, „Фискални утицај мигрантске кризе на националну економију“, *Acta Economica*, Економски факултет Универзитета у Бања Луци, Бања Лука, бр. 24/2016, стр. 89-106.
- Bali Sita, „Kretanje stanovništva“, u knjizi: *Uvod u studije bezbednosti* (priredio: Pol D. Viliјams), Službeni glasnik, Fakultet bezbednosti, Beograd, 2012, стр. 584-601.
- Demokratski politički forum, *Migracije i evropske integracije*, Internet, <http://www.centaronline.org/userfiles/files/publikacije/fcd-dpf-bilten-4.pdf>, 15/04/2017
- Frontex, *Central Mediterranean route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/central-mediterranean-route/>, 15/04/2017
- Frontex, *Eastern Borders route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/eastern-borders-route/>, 15/04/2017
- Frontex, *Eastern Mediterranean route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/eastern-mediterranean-route/>, 15/04/2017
- Frontex, *Western African Route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/western-african-route/>, 15/04/2017
- Frontex, *Western Balkan route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/western-balkan-route/>, 15/04/2017
- Frontex, *Western Mediterranean Route*, Internet, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/western-mediterranean-route/>, 15/04/2017
- General Secretariat of the Council, *Managing Migration Together*, Internet, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6481-2016-INIT/en/pdf>, 18/04/2017
- *Joint statement of heads of police services from the meeting held in Zagreb*, Internet, https://www.mup.hr/UserDocsImages/topvijesti/2016/vel-jaca/migranti_sastanak/joint_statement.pdf, 18/04/2017
- *Konvencija o statusu izbeglica (1951)*, Internet, <http://www.unhcr.rs/media/1951RefugeeConventionSer.pdf>, 15/04/2017
- *Spoljnopolitičke sveske, Srbija na izbegličkoј ruti – humanitarni odgovor i pravna prilagodavanja*, Fondacija Fridrih Ebert, Evropski pokret u Srbiji, Forum za međunarodne odnose, Beograd, 2016.

- Tadić Jure, Dragović Filip, Tadić Tonči, „Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU“, *Policija i sigurnost*, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, br. 1/2016, стр. 14-40.
- Vuletić Vladimir, Stanojević Dragan, Vukelić Jelisaveta, Pešić Jelena, *Studija o izbeglicama – Srbija 2016*, Fondacija Fridrih Ebert, Centar za primenjena društvena istraživanja, Beograd, 2016.

Slobodan Nicin
Tamara Gajic

MIGRANT CRISIS AND ITS CONSEQUENCES ON SERBIAN ECONOMY

Resume

Current migration flows show that it is not possible to explain today's migration processes with a single, universal theory. Relying on various assumptions, many theories try to explain the same thing from a different point of view. The conflicts that are taking place in the countries of North Africa, the Middle East and Central Asia, have forced millions of people to move, causing mass migration along the „Balkan Route” and the Mediterranean which has not been recorded since the Second World War. Reasons that led to the escalation of the migrant crisis in 2015 are different. They include escape from the ravages of war, the search for a better life, escape from various forms of terrorism and extremism, etc. Developed countries of the European Union have been determined for the most desirable destination.

The mechanical movement of the population known as migration increasingly affects the configuration of the global economy and represents the primary determinant of the population and potential labour force in a given area. Numerous studies of the effects of migration on the national economies of Western Europe countries and the Western Balkan Route relate primarily to the impact of immigration on the labour market as well as to the current topic - the total public finances of a country.

From the viewpoint of the fiscal impact, in the short term, the current migrant crisis has led to an increase in public expenditure. This could cause a decline in revenues and an

increase in the shadow economy, which would negatively impact on the public finances of a country. On the other hand, the long-term effects should provide adequate economic benefits, such as increasing the GDP, collecting a significant amount of tax revenue and higher public debt reduction. The most important role of migrant workers is particularly evident in the labour market. Mainly because of the ageing population and workforce reductions, optimum utilisation of migrants' working potential would be considered an activator of the long-term development and have a positive impact on the national economy.

Keywords: migration, migrants, migrant crisis, refugees, refugee crisis, the economy, labour market, fiscal impact, Serbia.